

Działalność społeczna banków spółdzielczych a ich efektywność finansowa

Marta Idasz-Balina

Celem badań było ustalenie związku między wydatkami na działalność społeczną banków spółdzielczych a ich efektywnością finansową. Realizacja zamierzonego celu badań wymagała zarówno pogłębionych studiów literaturowych jak i badań empirycznych. Badaniami objęto banki spółdzielcze największego polskiego zrzeszenia tj. Banku Polskiej Spółdzielczości, gdzie zrzeszonych jest 326 banków spółdzielczych, które w ramach prowadzonej przez Bank BPS S.A. funkcji zrzeszającej raportowały informacje m.in. na temat wydatków związanych z prowadzoną przez nie działalnością społeczną. Z badań wyłączono bank zrzeszający, tj. Bank Polskiej Spółdzielczości S.A., ze względu na specyficzny zakres prowadzonej działalności.

Uwzględniając cel główny pracy, do badań wybrano banki spółdzielcze, których poziom wydatków na działalność społeczną w latach 2013-2018 znajdował się powyżej średniej arytmetycznej wielkości wydatków na działalność społeczną w badanej grupie. Według stanu na dzień 31.12.2018 roku banków spełniających powyższy warunek było 85, co stanowiło 24,35% ogólnej liczby banków spółdzielczych zrzeszonych w BPS. W bankach tych przeprowadzono również wywiady bezpośrednie z przedstawicielami kierownictw tychże banków. Wtórny materiał źródłowy stanowiły raporty wewnętrzne przekazywane przez banki zrzeszone do banku zrzeszającego, sprawozdania finansowe badanych banków spółdzielczych, dane statystyczne dotyczące polskiego sektora bankowości spółdzielczej pochodzące z Komisji Nadzoru Finansowego, Bankowego Funduszu Gwarancyjnego, Narodowego Banku Polskiego, Banku Polskiej Spółdzielczości SA, Krajowego Związku Banków Spółdzielczych, Europejskiego Stowarzyszenia Banków Spółdzielczych, Związku Rewizyjnego Banków Spółdzielczych im. Franciszka Stefczyka oraz dane statystyki masowej dotyczące Unii Europejskiej i Polski.

Dane pierwotne stanowiące ważny element uzupełniający w stosunku do części analitycznej pracy uzyskano w trakcie przeprowadzonych przez autorkę wywiadów bezpośrednich z przedstawicielami kierownictw badanych banków spółdzielczych w 2019 roku. Kwestionariusz wywiadu składał się z pięciu rozdziałów. Pierwszy z nich zawierał podstawowe informacje ekonomiczno-organizacyjne na temat banku. Druga część dotyczyła prowadzonej działalności społecznej przez bank spółdzielczy na rzecz swoich członków oraz społeczności lokalnych. Część trzecia zawierała pytania dotyczące motywów podejmowania działalności społecznej. W części czwartej rozmówcy zostali poproszeni o wskazanie barier związanych z prowadzeniem przez banki spółdzielcze działań społecznych. Piąta część natomiast dotyczyła opinii przedstawicieli kierownictw na temat znaczenia działalności społecznej w kształtowaniu efektywności finansowej ich banku w najbliższych 5 latach.

Efektywność finansowa banków spółdzielczych badana była przy użyciu wybranych miar, tj. zysk netto [tys. zł], wynik działalności bankowej [tys. zł], stopa zwrotu z funduszy własnych (ROE) [%], stopa zwrotu z aktywów ogółem (ROA) [%], efektywność kosztowa C/I [%], marża odsetkowa netto (NIM) [%]. Pomiar wielkości i zakresu prowadzonej przez banki spółdzielcze działalności społecznej prowadzony był w ujęciu wartościowym a następnie odniesiony do wybranych miar efektywności finansowej.

W dalszych analizach wykorzystano między innymi następujące narzędzia i metody statystyczno-ekonometryczne tj. miary średnie klasyczne i pozycyjne, niezbędne do wskazania m.in. charakterystyki badanej populacji, analizę korelacji liniowej Pearsona, grupowanie kwartylowe, które posłużyło do podziału analizowanej zbiorowości na grupy, modele

sdud

panelowe, oszacowanie których umożliwiło ustalenie zależności między badanymi zmiennymi objaśnianymi i objaśniającymi z uwzględnieniem przesunięć czasowych.

Ustalono m.in., że w okresie badawczym wydatki na działalność społeczną były dodatnio skorelowane z wynikiem finansowym netto, wynikiem działalności bankowej, liczbą filii i oddziałów, sumą bilansową, aktywami przychodowymi pracującymi, kredytami i innymi należnościami od sektora niefinansowego i instytucji samorządowych, depozytami sektora niefinansowego i samorządowego, kosztami działania banku oraz funduszami własnymi ogółem. Wskazuje to, że wydatki na działalność społeczną w analizowanych bankach spółdzielczych były związane zarówno z działalnością w obszarze finansowym jak i organizacyjnym oraz kształtowały ich wyniki finansowe.

Na podstawie wyników badań stwierdzono również, że wynik finansowy netto badanych banków spółdzielczych był uwarunkowany przez 5 zmiennych objaśniających, w tym trzy stymulanty tj. sumę bilansową sprzed roku, aktywa przychodowe pracujące i wydatki na działalności społeczną z roku ubiegłego oraz dwie destymulanty tj. liczbę zatrudnionych oraz depozyty sektora niefinansowego o i instytucji samorządowych z roku ubiegłego. Uzyskane wyniki, wskazują, że banki spółdzielcze dążąc do zwiększania swojego wyniku finansowego netto powinny kłaść nacisk na zwiększanie sumy bilansowej, aktywów pracujących oraz wydatków na działalność społeczną a także optymalizować poziom zatrudnienia w banku oraz wysokość lub oprocentowanie depozytów sektora niefinansowego. Jednocześnie oszacowane modele panelowe wskazały m.in. na istotność czynników dotyczących obszaru społecznego w kształtowaniu efektywności finansowej banków spółdzielczych. Wskazują one, że w przypadku wydatków związanych z działalnością społeczną występuje na ogół przesunięcie czasowe związane z ich ponoszeniem sięgające dwóch lat. Wyniki badań wskazują również na rosnącą wagę działalności społecznej w percepcji kierownictwa banków spółdzielczych, co może być wykorzystane w sposobie zarządzania tymi bankami jako jeden z możliwych sposobów poprawy ich efektywności finansowej. Stanowić to może przesłankę do uznania, że perspektywy rozwoju działalności społecznej w bankach spółdzielczych są ogólnie korzystne. Należy jednak podkreślić, że prawdopodobnie nadmierne zwiększanie wydatków na działalność społeczną może mieć, malejący wpływ na efektywność finansową banków spółdzielczych ze względu na prawo malejącej efektywności kolejnych nakładów oraz to, że działalność społeczna banków spółdzielczych ma charakter uzupełniający w stosunku do zasadniczej działalności bankowej, która jest i powinna być traktowana jako podstawa funkcjonowania banku spółdzielczego. Dlatego też, ważnym elementem działalności banków spółdzielczych powinno być znalezienie balansu między zakresem prowadzonej działalności społecznej a dążeniem do zwiększania efektywności finansowej, przy akceptowalnym poziomie ryzyka.

Marta Idasz-Bawina

30.07.2021